

KOMITET OCHRONY PRZYRODY POLSKIEJ AKADEMII NAUK
COMMITTEE FOR NATURE CONSERVATION, POLISH ACADEMY OF SCIENCES

Instytut Botaniki Polskiej Akademii Nauk

ul. Lubicz 46, 31-512 Kraków; Tel. (+48)(12)424-17-00, Fax. (+48)(12)421-97-90
e-mail: z.mirek@botany.pl & a.nikel@botany.pl

STANOWISKO KOMITETU OCHRONY PRZYRODY POLSKIEJ AKADEMII NAUK W SPRAWIE PUSZCZY
BIAŁOWIESKIEJ

Szanowny Panie Ministrze,

W ciągu osiemnastu lat społecznej kampanii na rzecz ochrony całej Puszczy Białowieskiej Komitet Ochrony Przyrody PAN wielokrotnie wypowiadał się, wskazując na konieczność objęcia całej polskiej części Puszczy Białowieskiej najwyższą formą ochrony, parkiem narodowym. Temu dominującemu w powszechnej opinii pogładowi przeciwstawiła się tylko administracja Lasów Państwowych i niektóre lokalne społeczności.

Walory przyrodnicze Puszczy Białowieskiej są niepodważalne, jednak nie zachowałyby się one do dzisiejszych czasów bez konsekwentnej polityki ochrony tej królewskiej puszczy zapewnionej przez kolejnych władców Polski, począwszy od Władysława Jagiełły. Dlatego Puszcza Białowieska to nie tylko przyrodniczy ewenement na skalę światową, ale również szczególny żywy „pomnik” Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Kontynuując przekształcanie jedynych w Europie pozostałości niżowych lasów pierwotnych w drzewostany gospodarcze (proces ten zapoczątkowali Niemcy w 1915 roku) powodujemy nieodwracalne straty dla światowego dziedzictwa przyrodniczego. Zostaniemy też zapamiętani jako pokolenie, które nie uszanowało najcenniejszej pamiątki historycznej swojego narodu i pozwoliło na jej zniszczenie.

Jesteśmy przekonani, że Pan Minister dołoży wszelkich starań, by spełnić swoje zapowiedzi nadania całej Puszczy Białowieskiej statusu ochronnego. Obserwujemy nasilającą się kolejną już falę społecznej, międzynarodowej kampanii na rzecz ochrony Puszczy. Ciesząc się z wielkiego zaangażowania społeczności międzynarodowej, uważamy, że władze RP nie powinny dopuścić do eskalacji otwartej krytyki naszego państwa i pozostawienia tak ważnej decyzji arbitrażowi Komisji Europejskiej.

Szanowny Panie Ministrze! Europejską (i polską) myśl ekonomiczną paraliżuje przywiązanie do wielowiekowej tradycji uprawy drzewostanów leśnych, niezbędnej dla zapewnienia odpowiedniej podaży drewna w warunkach ograniczonej bazy produkcyjnej (obszarów leśnych). Według tego paradygmatu tworzenie nowych parków narodowych i powiększanie już istniejących to „pozbawione myślenia ekonomicznego” działania altruistyczne, związane jedynie z koniecznością poniesienia dodatkowych kosztów. Ten silnie zakorzeniony pogląd nie znajduje potwierdzenia w faktach.

Dość wskazać na turystykę, jako najbardziej dynamicznie rozwijający się „przemysł” oraz podróże związane z odwiedzaniem obiektów przyrodniczych, stanowiące około 20% wszystkich podróży międzynarodowych. Analiza porównawcza przeprowadzona w USA pokazuje, że powiaty bezpośrednio graniczące z parkami narodowymi (tzw. gateway communities) rozwijają się znacznie dynamiczniej niż podobnej wielkości

jednostki oddalone od obszarów chronionych (przyrost ludności – naturalny i dodatnia migracja, mniejsze bezrobocie, wyższe pensje, itp.). W obszarze Puszczy Białowieskiej jedynie Białowieża jest prawdziwym beneficjentem słynnego parku, co znajduje swój wyraz w kwitnącej tam inicjatywie prywatnej oraz dodatnim wskaźniku migracji. Cały powiat hajnowski natomiast (powiat, który mógłby być sztandarową „bramą do Puszczy”) charakteryzuje głęboka zapaść społeczna, wyrażająca się najszybszym w Polsce tempem wyludnienia.

W 2009 roku mija 600 lat od pamiętnego polowania króla Władysława Jagiełły w Puszczy Białowieskiej, opisanego przez Jana Długosza. Uważamy, że jest to kolejna wspaniała okazja, jaką daje nam historia: Polska może być inicjatorem i gospodarzem obchodów sześćsetlecia ochrony Puszczy Białowieskiej. Oprócz nas, za spadkobierców tradycji jagiellońskiej uważają się Litwini i Białorusini (językiem Wielkiego Księstwa Litewskiego był ruski, z którego rozwinął się język białoruski). Mówi się, że prezydent Łukaszenka przygotowuje się do hucznych obchodów tej rocznicy.

Abstrahując od kwestii „kto jest bardziej uprawniony” do świętowania, uważamy, że władze RP powinny uczynić wszystko, by stać się gospodarzem ogólnoeuropejskich obchodów z udziałem najwyższych przedstawicieli Komisji i Parlamentu Europejskiego. Rok 1409 powinien zostać uznany w Europie za początek świadomej ochrony ekosystemów, a Park Narodowy Puszczy Białowieskiej (utworzony zgodnie z opracowaniem zespołu Prezydenta RP z 2007 roku) stać się wzorcem dla nowych obszarów chronionych zjednoczonej Europy, w tym ostoi Natura 2000.

Pełne, racjonalne wykorzystanie białowieskiej rocznicy wymaga jak najszybszego podjęcia przez władze decyzji o powołaniu Parku Narodowego Puszczy Białowieskiej. Nie wyobrażamy sobie bowiem świętowania pod „obstrzałem” słusznej krytyki ze strony naszych obywateli oraz społeczności międzynarodowej. Naszym zdaniem powinien zostać powołany komitet obchodów takiej rocznicy, mający w swoim składzie uznane autorytety z dziedziny ochrony przyrody, ekologii, historii, kultury, spraw europejskich, pod patronatem Pana Prezydenta RP.?? Uważamy, że należałoby też rozważyć możliwość wspólnej organizacji obchodów z Litwą i Białorusią oraz ewentualne powołanie „transgranicznego Parku Pokoju Puszczy Białowieskiej”. Idea parków pokoju (pierwszym na świecie był park Waterton-Glacier Peace Park na granicy USA i Kanady) zdobywa coraz więcej zwolenników, również jako czynnik łagodzenia napięć politycznych i sprzyjających harmonizacji rozwoju (np. park pokoju Kruger-Limpopo na granicy RPA i Mozambiku).

Kończąc, pragniemy wyrazić swoje najszersze noworoczne życzenia, by wśród wielu sukcesów w Pana pracy na rzecz ochrony środowiska znalazło się powołanie Parku Narodowego (całej) Puszczy Białowieskiej.

28 stycznia 2008 r.

Prof. dr hab. Zbigniew Mirek
Przewodniczący Komitetu Ochrony Przyrody PAN